

# TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

**ELŐFIZETÉSI ÁRAK:**

Egész évre 120 L. Félévre 60 L.  
Pegyedévre 30 L.  
■■■■■ Egyes szám ára 3 Leu. ■■■■■

Felelős szerkesztő és kiadó:  
**GYERKES MIHLY**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:  
Str. Mihailu Ulteaz (Király-u.) 3.  
Megjelenik két hetenként.  
Hirdetések díja soronként 4 Leu.

## Memorandum

Anghelescu dr. közoktatásügyi miniszter urhoz.

Miniszter Ur!

Romániának Ön többször volt közoktatásügyi minisztere; Nagyromániának most másodizben, s így, mint e ressortban jártas államférfi, megérti és bizunk benne erős hittel, hogy méltányoló teljesítésben is részesíti tanítói sérelmeinket feltáró alábbi kérésünket. Hogy ezen memorandumot magunk: a Tanítók Lapja, a magyar nyelvű iskolák tanügyi sajtó organuma tesszük, magyarázatát leli azon körülményben, hogy tanítóegyesületi szervezetünk és így tanítóképviseletünk nincsen, egyetlen összetartó és ügyünkben szót emelő tényezőnk: csupán ezen ujságunk.

Az állami tanítók és állami iskolák életében ma fennálló anomáliák közül legsürgősebben orvoslásra váró, s miután csak adminisztrációs kérdés, a legkönnyebben is megoldható: az állami tanítók fizetésének rendszeres időben való kiszolgáltatása. A mai fizetéskiutalási Stat-rendszerrel teljes bizonytalanságban él a tanító, fizetésének pontos időben való kézhez vehetését illetően.

A fizetések számfejtő munkálatainak havonkénti elkészítése, kivétettek az arra rendelt szakhivatal: a számvevőségek és adóhivatalok ügyköréből és áttették a vármegyék tanügyközigazgatását vezető tanfelügyelőségek hatáskörébe, anélkül, hogy ezen nagy arányú munkaszaporulathoz megfelelő munkacserőt nyertek volna. Így a fizetési Statok, mikor már kiutalva kéznél kellene legyenek, akárhányszor még felküldésre össze sincsenek állítva. Amíg pedig két irányból (cultur ressort és pénzügyi ressort) kiutalva, leérkeznek,

a hónapnak már végén vagyunk, s amíg aztán e célra a központi adóhivatali pénztár megfelelő mennyiségű pénzt tud összegyűjteni és kiadni, a következő hónapnak is már a végére jutunk s jó szerencse, ha át nem megyünk a harmadik hónapba.

Ezenközben a napi életheték kényszere alatt, havi fizetésének kézhezvételét már türelmetlenül váró tanító, a másfél-két hónapi idő alatt 3-4-szer is bemegy a vármegye központjába, fizetése felvehetése ügyében érdeklődni, s mindannyiszor üres kézzel megy haza. Még előny megnyerése, ha talál végső elkeseredésében egy ismerőst, aki jó kamat ellenében nyugtáját átveszi és a fizetését előlegezi, s így megmenti a tanítócsaládot, habár csak ideig-óráig és nagy árért is: az éhezéstől.

Ilyen fizetési kielégítés és fizetéskezelési rendszer mellett, mire havi járandóságát az illető áll. tanító kezéhez vette, már felét az utánjárási költségekre kiadhatta.

Ezen mérhetetlen sok idő és pénz kényszerült pazarlását kérjük elenyésztetni úgy, hogy mindenik tanító egy kijelölt fix időben, de akkor mindig pontosan és a falujában vagy esetleg a saját adóhivatalánál, függetlenül a Stat és a Bordero leérkezésétől, feltétlenül kezéhez vehesse. személyi lapon való számfejtés mellett. Ha változás, vagy levonás van, azt a következő hónapban, a személyi lap nyilvántartási adatai segítségével mindig el lehet utólagosan végezni, számolni. De így a személyi lapon történő számfejtés alapján aztán mindenik tanító tudhatja: mennyi fizetése van, abból mikor és mennyit vonnak le és milyen célra, s ha utólag ezekből valahol valamit igazolni kell, a nyilvántartási lappal teljesen egyező fizetési könyvecske alapján, melyet mindenkinek ki kellene szolgáltatni,

mindig tudná azt teljesíteni.

Megnyugvást, élhetést és adatok birtokbaadását hozó fizetési kiszolgáltatást kérünk a tanítók számára, sürgősen az egész vonalon, hogy szabaduljanak fel a nyugtáiknak uzsorakamat melletti beváltásáért kolduló rendszer alól.

Másodsor: a természetbeni lakást nem élvező rurális állami tanítók lakásbérének megállapítását.

Harmadsor: az áll. el. iskolák igazgatóinak, felelősségteljes munkájukért, igazgatói díjnak megállapítását.

Negyedsor: az áll. el. iskolák fenntartási költségvetéseinek az élhetést biztosító mértékbeni (mivel 50% jelenben azok összegéből leütetett) megállapítását és mindezen három tétel alatt felsoroltaknak kiutalását kérelmezzük.

Miniszter Ur! A kultura építéséhez nyugodtság, a kulturmunkások ellátottsága, az igénylendő berendezési és oktatásbeli dolgok kéznéllevősége elengedhetetlenül szükségesek. Ezek hiányával, az oktatás, mint jelenben is, csak kapkodás, örökös várás, de nem eredményt hozó kultur-munka: épen azért kérjük a fenti hiányok és sürgős orvoslást igénylő anomáliák elenyésztetését, az utban levő akadályok elhárítását.

*A „Tanítók Lapja“ Szerkesztősége.*

## Felvisznek az iskolába.

A falusi iskola félszáz év előtt. — Irta: Benedek Elek.

(Folyt.)

Október végére betakarodott a falu, megjött november, melyről meg van írva Flóri könyvében:

Ködös és hideg november  
Fázik akkor állat ember.

Igen, megjött, s lassanként megteltek az iskola padjai. Baloldalon a leánykák, jobboldalon a fiúk. Csodálkozva láttam: fiúk, lányok, mind nagyobbak, én vagyok az iskola Benjaminja. Voltak a fiúk közt nagy kamaszok, a leánykák közt domborodó mellű növénydek-leányok, akik még az Indali Ábécéjénél tartottak, mutatóujjal babukoltak végig a betűkön. De akadtak köztük előrehaladottabbak is, akik már Olvasókönyvből olvasgattak, igen lassan, megfontoltan, még a pap fia is. De nini, milyen szépen, milyen akadozatlan olvas Vajna Ferencz, ez a barna képű, csillogó szemű fiú, holott az ő apja nem pap, nem jegyző, nem megyebíró, csak furó-faragó ezermester, kis gazda, — hogy lehet ez? Most kiáll a nagy fekete táblához,

## Az utolsó óra.

A Romániához tartozó református felekezeti tanítók százszoros kérése, könyörgése, az éhező, rongyoskodó tanítócsaládok siró panasza immár a végső elkeseredés követelő hangjába csapott át. Mig sirt, könyörgött, egy-egy szánakozó tekintetet, itt-ott námi alamizsnát sirt, könyörgött ki magának; most, hogy követel, a fenyegetés ostorát suhogtatják feje fölött; de sem akkor, sem most, sem a kérés, sem a követelés nem hozta meg számára a kívánt sikert, nem hozta meg a teljesített munka után őt megillető elismerést és fizetést. Nem lehet csodálkozni, ha a rettenetes nyomor és bántó mellőzés a legvégsőkig elkeserítette a református tanítócsalád még legmérsékeltebb részeit is és most, amikor már nem bírja tovább a szenvedést, mikor látja, hogy senki sem törődik vele, maga veszi kezébe a saját ügyét és elviselhetetlen sorsának javítására maga keresi az eszközöket és fogja alkalmazni, akár tetszők azok az őt nyomorban hagyóknak, akár ellenszenvesek.

Én sohasem voltam barátja a kedélyek ingerlésének. Ha magam könnyeket hullattam is, a hozzám panasszal forduló kartársaimat igyekeztem még szenvedéseink között is türelemre, bizalomra hangolni; de érzem, hogy most már kifogyott belőlem minden megnyugvási, bizakodásra intő szó, eltűnt a remény, hogy csendes, nyugodt lélekkel viselvén szenvedéseinket, előjáróink jóakarata vagy igazsága jobb dűlőre viszi sorsunkat.

Eltételezve attól, hogy a háboru előtt legközelebb elmúlt években papok és tanítók között örvendetes mértékben kifejlődött meleg, testvéri, megértő viszony

mondatokat ír oda, gyönyörű kerek betűkkel — csoda, hogy a tábláról le nem gurulnak. Hiszen, rájöttem lassacskán. Aki felvitte gyermekét az iskolába, — hát az felvitte. Aki nem vitte fel, hát az nem vitte. Nem igen kérték számon. November közepén, Szent Márton napja körül telt meg az iskola, virégyvásárnapján volt az egzámen. Közbe-közbe el-el maradtak kamasz fiúk: ha jó szánut volt, mentek az apjukkal az erdőbe fáért. Márciusban, ha elolvadt a hó, kezdődött a szántás, apró fiúk, kamasz fiúk az ökrök mellé álltak, nagyokat rittyentettek ostorukkal, hogy csakugy zengett a határ. Voltaképen 3—4 hónap volt az esztendő, az iskola esztendeje.

Amely gyermek rendszeren járt az iskolába s fogékony volt az esze, két télen kitanulhatta az egész iskolát. Ha hat telet járt, akkor sem haladt tovább: újra meg újra magolta a Bibliai történeteket, a konfirmációs Kátét, Erdély történetét, melyet versekben írt meg egy Györke nevű urinak a házi tanítója, aztán ki is nyomatta. Ha mindehhez hozzá veszem Erdély kopott, szinehagyott földabroszát, melyből egy néhány helységnek a nevét ki lehetett betűzni; az egyszeregyet; a számtani tudományokból a négy alapműveletet s az Olvasókönyv olvasmányait: ennél több

a háboru után nemcsak meglazult, hanem nagyon sok esetben ellenséges viszonyra változott; eltekintve attól, hogy az így támadt feszült viszonyok dacára is van elég tapintatlansága és meggondolatlansága egyik-másik lelkész atyánkfianak arra, hogy a tanítókról leki-csinylően nyilatkozzék még írásban is, míg egy másik helyen a tanítók javadalmát alku tárgyának tekintik s ezzel a tanítóválasztást az árlejtés vagy a pásztorfogadás alacsonyosságáig súlyeszti: most a királyhágómel-leki egyházkerület megválasztott püspöke, Sulyok István ur, 1922 jan. 3-án 1888—1921. sz. a. kelt utasításában felebbőzésre szólítja fel az egyházakat azon esetre, ha a közigazgatási bizottságok a tanítók hátralekos illetményeit végrehajtás utján akarnák biztosítani, ahelyett, hogy a hátralekos illetmények biztosításáról, ha a végrehajtás sérelmes, más módon gondoskodnék.

Nem feledjük el, hogy a háboru után ránk nehezedett terhés időket papjainkkal együtt, ha nem is egyenlő, de viszonylagos nyomorúságban és kesergésben éltük át; de nem feledhetjük el azt sem, hogy mikor az egyházak segélyezéséről egyházi vezetők a kormánnyal tárgyaltak, amikor a lelkészek meg is kapták államszegélyüket, a tanítókról, a Nagy Károly erdélyi püspök urén kívül, egy árva szó sem esett. Nem a kenyéridigység szól itt belőlünk, hiszen a papok segélye sem elegendő, de fáj mindnyájunknak az, hogy hűséggel, becsülettel és — büszkén vallhatjuk — szép sikerrel az egyház érdekében és a népműveltség javára végzett idegölő munkánk után, mikor azt vártuk, hogy a mi nyomorult helyzetünk, az iskola érdeke körül első sorban szóba, rólunk mindenki elfelejtkezett. Előszeretettel hangoztatjuk, hogy az iskolák az egyház veteményes kertjei és azok is, mert nélkülök a templomok üresen maradnak, az egyház előbb-utóbb össze-

omlik, mégis, mikor a veteményes kertek gondozásáról, a kertészek nyomorának enyhítéséről kellene intézkedni, előtérbe nyomul az osztályérdek és ott marad az iskola a keserűségben, nyomorban vergődő tanítók utolsó erejére bízva, a zugolódnak végkielégítésül oda dobván arcukhoz a helyzetfestő kifejezést: »Aki-nek nem tetszik, elmehet!« Igen, menjünk el! Hagyjuk oda 20—40 évi szolgálatunkat nyomorban, nyugdíj nélkül, melyre tetemes pénzt fizettünk be. Mi menjünk el, akik szakpályára készülvén, semmi más mesterséghez nem értünk! Hurcoljuk az egyház szolgálatában elcsigázott öreg testünket, míg össze nem esünk az utszéli árok partján, vagy valamelyik nagyságunk alamizsnát nyújtó ajtaja előtt. Menjünk el mi, kik hit-tel biztuk sorsunkat az egyházra, mely fárasztó, nemzetépítő munkánkért bizonyára eltart bennünket, Menjünk el, hogy példát adjunk az ifju tanítónemzedéknek és azoknak, akiknek gyermek-ifju agyában a ref. tanítói pályára lépés gondolata él, hogy miként látják biztosítva kenyerüket a ref. egyház szolgálatában s mi lesz belőlük vénségükre! Mit gondolnak az ilyen bölcs kiszólók: csak a tanítók lesznek áldozatai az ilyen humanus végkielégítésnek?

Nem, mi nem megyünk el! Dolgozni fogunk, de munkánk tisztességes bérét megköveteljük! Ezt a tisztességes bért az egyháznak meg kell fizetnie, vagy el kell magát határoznia arra, hogy annyi iskolát tart fenn, ahányat anyagi ereje megenged. Az államkormány nem tűrheti, hogy az állampolgárokat nevelő tanítók egy része, a felekezeti, magukhoz hasonló elégedetleneket neveljenek akkor, amikor a háboru és a kommunizmus amugy is torkig átította az embereket. A népnevelőket egyenlően s úgy kell fizetni, hogy helyzetükkel megelégedhessenek.

tudománnyal a kisbazoni iskola agyunkat meg nem terhelé.

Az én gyermekkorom népiskolája és középiskolája között nem volt közvetlen kapcsolat. Akár két telet, akár hatot ültünk, üldögéltünk rozoga, nyikorgó padjain, a Collegium első osztályába nem vett föl nagytiszteletű Kis Ferencz uram, a székelyudvarhelyi collegium rektor professzora. Ám az én időmbeli collegiumnak volt négy elemi osztálya is, ennek azonban csak a második, legfőbb a harmadik osztályába vették föl a falusi iskola »végzett« nebulóit, akik közt 12—14 éves kamaszok is voltak. Velem latin könyvből olvasatott próbát Kis uram, s mert a próba »fényesen« sikerült, vett föl a harmadik elemibe. (A 60—70 gyermek közt én voltam az egyetlen nyolc éves, társaimnak nagy része óriás volt mellettem.)

Amikor az első telet kijártam a kisbazoni iskolában, épen közepén voltam a hat meg a hét esztendőnek. Benkő bácsi — így mondanák ma — velem brillirozott a virágvasárnapi egzamenen. Kiállított az Urasztala elé, ott előre, jobbra, balra szépen meghajtottam magamat, s elszavaltam egy költeményt, mely nem volt benne az olvasókönyvben: *A megfagyott gyermek* volt a költemény. Irta báró Eötvös József.

Igy: E-ötvös. A tanító bácsi is így mondta: E-ötvös. Akkor ez az Eötvös báró csak költő volt, s talán maga sem hitte, hogy még egyszer Magyarország kultuszminisztere lesz. Mert volt már egyszer: 1848-ban. De mikor én a Megfagyott gyermeket szavaltam, 1866-ot irtunk. Már olvadt ugyan a jég a megfagyott ország dermedt kebeléről, bimbóztak a remény virágal, de — ki tudja? — hátha megfagnak a bimbók, mielőtt virággá fakadhatnak. Az anyja sirján megfagyott gyermek érzékeny története megtalálta az utat az érzékeny szivekhez, s úgy tetszik nekem, akkoriban minden szív érzékeny vala, minthogy az asszony nép hangosan sirt s a kemény arcú férfiak is szemüket törülgették. S mert ez elég hosszú költeményt megakadás nélkül csengette végig az iskola legapróbb gyermeke, — ne csodáljátok, ha fülem hallatára jövendőlé meg hebegős beszédű Gál János megyebíró keresztapám uram: — Me—meg-lássák, a—atya—fiak, e—ebből a le—gény—kéből pa—pap lesz! S jól jövendőlé Gál keresztapám uram, mert bár palást, az öreg korral folyton növekedő bánatomra, vállamat nem fődé, attól a pillanattól fogva, hogy tollamon át beszélheték a néphez, mind e mai pillanatig, magamat papnak érzem...

Minthogy pedig eddig semmi remény sincs arra, hogy rólunk, nélkülünk kedvezően fognak intézkedni, a református tanítóknak szervezkedniök, tömörülniök kell. Fogjon össze tehát Románia minden református tanítója, alakítsa meg az országos szövetséget rövidesen, mint egy lélek lépjen fel az egyház előtt és ha itt nem ér célt, tárja fel helyzetét az államkormány előtt, hiszen a tanúgy az állam ügye. Ha a felekezetek az állam ügyén az iskolafenntartással lendítenek, az államnak kötelessége ezt a segítséget honorálni. Ha nem akarja ezt az áldozatkészséget méltányolni, nem szabad elfogadnia sem.

Az utolsó óra elérkezett, tennünk kell! A legközelebbi, legstürögösebb teendők megbeszélése, valamint a szervezkedés előkészítése céljából az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerület ref. egyházmegyei tanítóegyesületeinek elnökeit Erdély központjába Clujra (Kolozsvárra) akár a kolozs-i egyházmegyei tanítóegyesület elnöke, akár e lap szerkesztője\* a szükséges engedély kieszközlése után szíveskedjék sürgősen összehívni, hogy az együttes actio minél előbb megindulhasson. Az elnökök jól teszik, ha egyesületük néhány kiválóbb tagját az egybehívandó értekezleten részvételre felkérlik.  
(Szinérváralja.)

Fábián István,

a nagybányai ref. egyházm. tanítóegyesület elnöke.

\* A lap szerkesztőjének erre semmi illetékesége nincs. A felhívás írója hívjon össze 5-6 vezető egyént; készítsék elő a nagygyűlést s úgy hívják egybe azt, amelyen, mint haligató, készséggel résztveszek magam is. Szczk.

Amikor az egzámennek vége volt, Benkő Dánielné keresztanyám asszony hirtelen lehajolt a pad alá, onnét kiemelt egy zsákot, a pad fölött áthajolva meglóbálta, s im, egyszerre csak a templom földjén tenger sok aszalt körte gurult szertesztét. Nem volt ez meglepő: minden egzámen végén hol ez, hol az a néni, néha többen is, szétönté a maga aszalt körte ajándékát. Egy pillanat, s egymás fején-hátán rohantak ki a gyermekek, mohón estek a pompás csemegének. Az erősebb félre lökte a gyengét, volt sírás, kacagás — ez az élet. Nem, nem egészen ez az élet. Én az első pad külső szélén ültem, szorosán visszahúzódtam a pad hátához, mikor aztán az én padom kiürült, felálltam s úgy néztem a dulakodást...

Gál keresztapám uram megjövendölte, hogy pap leszek, s ha bölcsőbb ember, most a jövendőtlését megpótolhatja vala: — pa—pap, de sze—szegény... Alig hiszem, hogy bárkinek is e gyülekezetben szemébe tűnt volna e kép: a templom közepén gomolyog, dulakodik egy csomó gyermek, egy meg ott áll, álldogál szótlán, gyámoltalan — mely boldogító, mely megnyugtató érzés életem alkonyán, hogy kezdettől végig sohasem vegyültem a dulakodók közé, mindig csak álltam, áldogáltam szótlán, gyámoltalan!

Nem, nem félek a számadástól, ha majd Isten előtt állok.

## Tanító sorsa.

Fájdalmasan panaszos levelek sokaságát hozza, felekezeti tanítóktól szerkesztőségünkhöz a napi postán, nem az elmúlt időkre szóló hátrálékos fizetések ki nem szolgáltatásáért, hanem a jelen napokra való járandóságok kibeszélhetetlen egyoldalú és önkényes megállapításáért.

Régi felekezeti tanítók díjlevél alapján megillető természetbeni járandóságait, amely mindenhol fele, sőt annál is jóval kevesebb szolgálmány a papi ugyanezen természetű jövedelmeknek: illetékes gyűlések, teljesen képtelen módon értékelve állapítják meg. Nevezetesen egyik helyen a kántortanító fizetését, amely áll kepe szolgálmányokból, felbecsülik és költségvetésbe beállítják 5000 leu értékben; a papi kétszeres nagyságu ugyanezen természetű járandóságot pedig értékelik 300 leura. Másik helyen a kántortanító jövedelmét hasonló módon felbecsülik 9700 leura; a kétszeresénél jóval többet érő ugyanilyen természetű papi járandóságokat pedig értékelik 940 leura. Harmadik helyen a kántortanító kepe buza kalongyáját értékelik 30 leura, ugyanitt a papi kepe kalongyáját 8 leura; a kántortanító kapott központi segélyt 300 leut; ugyanezen időre a pap kapott 3600 leut. A negyedik és további helyeken hasonló módon történik a két fizetésbeli járandóság becslése és ennek alapján megállapítása.

Hogy az ugyanazon végből való járandóságok kétféle becslése, illetőleg értékelése közül melyik a helyes, ki tudná megmondani. Valószínűleg mind a kettő. Mert a kántortanítónak így nem kell, hogy a központ fizetéséhez hozzájáruljon, s a kántortanító papiroson el van intézve, szava sincsen több, ha ez »nem tetszik, elmehet«. Viszont a pap, ezen becslés alapján megkapja a megfelelő államssegélyt, ezzel azonban nem illetékes senki, helyi egyén törődni.

Mindenki tudja, mindenki látja, de nem mond senki ellent az itt uszó nagy igazságnak, csak a felekezeti tanító, aki nem a más jövedelmét és élhetését irigyli, hanem a saját letörött és önkényesen kezelt ügyéért panaszkodik, sóhajtozik, hogy: ez a tanító sorsa.

Lévitákká való kiképzésre hívták be mult nyáron a felekezeti ref. tanítókat, kik az előírásoknak megfelelően a kurzus után le is vizsgáztak; palást viselésére és mindennemű papi szolgálat végzésére jogosítványt kaptak, kinevezték őket »lévitákká«.

Helyes volt-e ez, vagy nem, mások hivatása e fölött töprengeni, mi csak leszögezzük a megtörtént tény, miszerint a Marosi ref. Lelkészegyesület mult évi december hó 14-én tartott ülésében Fosztó György márkodi lelkész: »A léviták képzéséről, alkalmazásáról és munkaköréről« cím alatt tartott értekezésében neki megy az új intézménynek, szólva, hogy: »nem a megbántott hiúságról, föltékenységről, hanem a szent és komoly ügynek sárbaeséséről, két — a magyarság

megtartására hivatott — osztály összevesztéséről, s vele egy nép eleséséről, s nem egészen utolsó helyen álló, lelkesi állás lealacsonyításáról van szó«. Mert: »A szent és komoly ügy a Jézusé! Ez kicsufoltatott és profánizáltatott« stb. »A legutolsó mesterségen alul álló lett az a hivatás, mely a hivatások kironája«.

Nyílt ülésen, a papok egyesületi közgyűlésén mondja ezt egy, az egyetem megfelelő fakultását végig járt, állásbeli tisztviselő, egy másik tisztviselői állásról, illetőleg az ezt betöltő tisztviselői karról, csak azért, hogy saját hivatali körét, annak magasabb fénykörbe való tartozandóságát annál jobban kitüntesse, kiemelje. S e közgyűlésen nem akad egy felszólaló, vagy nincsen egy elnök, aki ezt az urat: Balázs kanonok méltó társát, rendre utasítsa, parlamentáris beszédmódra kitanítsa. Egyértelmű hallgatással türik ezen mélyen bántó kiszólást, következtető beállítást, hogy a léviták alkalmazásával a papi hivatás az utolsó mesterségen alul állóvá lett, s a léviták természetesen még ezeken is alulállókká lettek, csak azért, hogy miért lettek lévitákká. Ezt a beszédet vezető helyen közli az egyesület hivatalos lapja: az Egyházi Figyelő is.

Közéletünk fájó érzéssel szemléli az áldatlan küzdelmet, mely az egyházi atrocitások miatt végigdulja magyar lakta vidékeinket, az iskolák, illetve az egyházi alkalmazottak és tanítók áldatlan viaskodása miatt, s mindezt a kiegyenlítődés keresése helyett, tetőzi a marosvásárhelyi lelkesi gyűlés ezen hangnemen tartott beszéde.

»Szegény páriák« lealacsonyítjátok, profanizáljátok a hivatások koronáját, ha egy predikációt elmondotok, ha valamelyes papi teendőt szükségből elvégeztek.

Ezek után nyugodt lehet a püspök ur, nem sok profán embert fog találni a tanítói karból, aki az anyagiakban jól felbecsült és erkölcsi értékkel is alaposan feldiszipált lévitái állásra képesítést szerezzen és azok után nagyon törtessen, sőt a meglevők is, igyekezni fognak az utból ellépni, mihelyt szerét ejthetik.

Papiron nagyra értékelt tanítói fizetés, ehhez sok kötelesség; a leghitványabb jelzőkkel való lebecsülés: ez a tanító sorsa. Vajjon kell-e hát a tanítóknak egyesületi életbe szervezkedni és saját védelmükre társadalmi szövet alkotni, előjáróságot kiküldeni! Azt hiszem senki sem mondja ezek hallatára, hogy nem, hogy felesleges!

## DIDAKTIKA.

### Hogyan tanítsuk a földrajzt?

Tantestületi értékesítés. Irta és előadta: *Albert Vincze* odorhelui állami tanító.

#### II.

A térkép jeleinek gyors olvasását könnyen sajátíthatjuk és gyakoroltathatjuk be a következő mó-

don: Kihivunk egy gyermeket a táblához s diktálunk egy képelt vidéket és pedig azért képelt vidéket, mert abba mindent rajzoltathatunk.

De nem folytatom tovább, mert céлом csak az eljárás módjának ismertetése, szemléltetése, a kivitel mikéntjének irányadása. Egy ilyen képelt térkép keretébe rajzoltathatunk mindent, ami csak egy térképen előfordulhat. Gondunk legyen arra, hogy a gyermeket annyira képezzük, hogy amit a tanító mond, azt azonnal rajzolja. Míg a táblához hívott gyermek a táblán, addig a többi a fűzetébe a padban rajzol. A rajz befejezte után egy gyermekkel leolvastatjuk a táblára rajzolt képet. Egy másik gyermek a fűzetéből olvassa fel ugyancsak ezt a dolgot. Mindkét esetben éberséggel figyel a tanító és a gyermekek, hogy a rajz egyöntetűen készült-e? Hibák nem csuszta-e be. Ha hiba fordul elő, azt azonnal javíttatja. Egy harmadik vagy negyedik gyermekkel újólaj leolvastatjuk ugyan csak ezt a térképet más-más kiinduló pont megadásával. Mikor ezt tesszük, akkor a gyermek nemcsak a jelek leolvasásában, hanem a világtájak irányának felismerésében is alaposan gyakorolja magát. Helyes és tervszerű irányító kérdések nyomán a leolvasásban a tanuló egy bizonyos rendszert sajátít el. Tankönyv és kapkodás nélkül, önálló gondolkozással lesz a tudnivalók birtokosa. Az így szerzett ismereteknek állandó maradandósággal ura.

Különös figyelmet szenteljünk a haza földjének ismertetésére. Az egyes vidékeket a rajzoló módszer nyomán ismertessük meg. A vidékek megismertetése után a begyakorlásra, a szerzett ismeretek rögzítésére fektessünk súlyt. Románia bármely pontját véve kiindulási helyül, járjuk be az országot szélteben-hosszában — a térképen, utazói modorban. A gyermek beszéljen mindenről, ami utjába akad. (Folyt.)

## Irányszempontok.

A tanítóegyesületi szervezkedéshez, a Tanítók Lapja kezdeményezése alapján, az első lépést megtette a székelyudvarhelyi áll. el. iskolák tantestületi határozata. Kötelességének ismeri e tanítótestület a mozgalom megindítását s végrehajtandó teendőjéül jelölte ki egy kiküldött 3 tagú bizottságnak, hogy az udvarhelymegyei tanító-egyesület megszervezésének összes előmunkálatait készítse el és alkalmas időre e tárgyban értekezletre hívja meg a vármegye mindenik állami tanítóját.

Ezen szervezkedő ülésünkön előterjesztendő biztós alapszempontoknak megállapíthatása érdekében folytattunk e hó 6-án tanácskozást az *Erdélyi Államános Tanítóegylet* választmányával Kolozsvárt.

Mínthogy mi, e területeken működő román állami magyar tanítók, más egyesülési szervezkedést, mint aminőt a román tanítók 1919. febr. 24—26 nap-

ján Nagyszombatban tartott kongresszuson készítettek és azt a Consillul Dirigent által 1919 március 10-én jóvá is hagyatták, — kialakítani nem tudunk: csak azon eset áll előttünk, hogy ezen meglevő Erdélyi Általános Tanítóegyesületbe, kívánságaink hangoztatásával és alapszempontjaink megjelölésével, egyesületi szervezkedéssel, lépünk be.

Ezen ált. tanítóegyesületnek tanácskozási és ügykezelési nyelve természetesen az állam nyelve: a román nyelv. Nekünk magyar nyelvű iskolai tanítóknak nyelvünk használatát a lehetőség határain belül, intézményesen kell biztosítanunk. Az erről folytatott tanácskozások eredményeül, az összes magyar nyelvű iskolák tanítóival közöljük, hogy az Általános Tanítóegyesület választmánya elvi alapul elfogadta: a) miszerint az összes magyar tanítókat kebelében örömmel látja; b) a vármegyei tanítóegyesületeink beléphetése és működésük kifejtetése végett, a jövő nyárra összehívandó általános gyűlésen a meglevő alapszabályokat oda módosítja, hogy a nagygyűlésnek egyik aelnöke és titkára magyar tanító legyen; c) a vármegyei tanítóegyesületek tanácskozási és ügykezelési nyelve olyan legyen, amilyen nyelvű áll. iskolai tanítók alkotják a többséget; d) a kisebbségi létszám tanítóinak pedig a gyűléseken joguk legyen; felszólalásaik, előadásai és javaslattételük rendén azon nyelvet használni, amelyen magukat legjobban ki tudják fejezni, a megértés végett pedig az egyesületben egyik titkár vagy esetleg más erre vállalkozó tag: tolmácképpen kérendő fel; e) a központtal való levelezés nyelve a megyei egyesületben a román, illetőleg román és magyar; f) a tanítói egység megteremtése és az egyesületi működés helyes iránya végett a központ által kiadandó tételeken kívül a vármegyei egyesület az ő autonóm körében is dolgozhat, javasolhat és számonkérhet, úgy a vármegyei, mint a járásköri gyűlésein.

Ahol tehát a tanítóegyesületi szervezkedés még nincsen meg, ilyen elvi alapon való megindulásra tegyen valamelyik tanítótestület kezdeményező lépést a magyar tanítóknak érdekeire való összehívásuk érdekében, s azon, a fenti alapon az alakulás kimondását készítse elő.

Amely vármegyében a tanítóegyesületi szervezkedés már végrehajtott: ott az állami tanítók mindenike lépjen be az egyesületbe, a fenti kívánságoknak indítványba tételével, a központhoz leendő felterjesztés végett.

A felekezeti és más, nem állami tanítók, ezen vármegyei egyesületekben, önkéntes elhatározásuk alapján, szintén tagokul beléphetnek egyenlő jogok élvezése és kötelességek teljesítése mellett.

Tanítóegyesületi szervezkedést s ezek által érdekeink szolgálását tovább ne halasszuk. Erdély mindenik vármegyéjében e tekintetben lépjen tevékeny működésbe az érdekelte tanítóegység: ezen a megoldatlan nagy teendőnk érdekében, amelyek csak ez uton juthatnak jó megoldáshoz.

## Égig érő kívánság.

A képzelet sebes szárnyán némelyek égig repülnek, mások meg hét országot is benyargalnak egy perc alatt, mert senki és semmi utjukat nem állja.

Ilyen álmodozásnak tartom: egyik bánati kartársunknak, kevés belátással írott s a Tanítók Lapjával elégedetlenkedő levelét, melyet, mint érdekes megnyilatkozást, a nem e világban élő emberek gondolkodásának megismerésére, részben közlünk, megadva rá a mi észrevételünket: a helyes felfogás és mai helyzetünk megismerése végett.

A levél összegezett tartalmát az a kívánság lengi át, hogy a Tanítók Lapja drága pénzért olyan lap legyen, mely a népoktatás minden irányu szolgálása mellett, szoros összeköttetései révén közli a hivatalos rendeleteket, döntvényeket, vagyis, mint volt fénykorában: a Néptanítók Lapja; agitacionális és tanügypolitikai téren pedig: a Nemzeti Iskola. De szóljon maga a kívánságokkal teljes levélrészlet:

Egy jól szerkesztett magyar nyelvű tanügyi lapra az elcsatolt részeken okvetlenül szükség van; de ha az első ily sajtó termékben csatlakozik olvasóközönsége, utódjának megnehezíti életrekelését. Reám és ismerőseimre is a Tanítók Lapja eddig megjelent számai azon benyomást teszik, hogy Kartás ur a lap megindításakor nem volt eléggé körültekintő, illetőleg nem számolt s nem rendezkedett be ily fontos ügy sikeres megoldására. Nevezetesen nem gondoskodott kellő számú jó tollforgató, eszmékkel rendelkező munkatársokról. Ezt igazolja, hogy — az 1. sz. szám kivételével — csaknem az egész lapot a szerkesztő írja. A magyar iskolák és tanérek ügye nem áll tisztán előttünk, sem a felekezeti, sem az állami iskolákban. (Taneszközök, naplók, tankönyvek, a magyar és az államnyelv tanítása, jogaink, kötelességeink tisztázása stb.) E kérdések megbeszélése politizálás nélkül is kezdetét vehetné. Nem gondoskodott összeköttetésről sem a kolozsvári cultur-ressorttal, sem néhány kir. tanfelügyelővel, mely hivatalokkal való érintkezés nagyban hozzájárulna helyzetünk tisztázásához, részint rendeletek, végzések, döntvények stb. provokálásával és közhírré tételével, részint vitás ügyekben felvilágosítás kérése által.

Harminchétféle éve működöm a tanítói pályán, olvasgatni mindig szerettem; a multban nagyon sok jó tanügyi dolgot s jól szerkesztett tanügyi lapot olvastam. Talán ezért van, hogy a Tanítók Lapja szellemi nivója nem elégíti ki. Nem tartom jelen körülmények között időszerűnek »pedagogia- és didaktikáról« s más hasonló dolgokról cikkezni; ezek most lapjaink számba menő dolgok. A tanterv magyar fordítása hasznos munka, de ha ily adagokban s ily időközökben jelenik meg, a mai generatio nem éri végét. Román kartársaink is lesajnálják a lap nivóját s rövid életet jósolnak neki.

En is azt hiszem, hogy minden oldalú, alapos átalakulásra kell keresztül mennie, hogy életképes legyen. Kolozsvári napilapokból sokkal több oldalú tanügyi tájékoztatást meríthetünk, mint saját szaklapunkból. Ismét-

lom, hogy a magyar lapra égető szükség van, de olyanra, mely a hozzá fűzött sokoldalú követelményt kielégíti.

Ezeket írja egy városi állami elemi iskolánál működő igazgató tanító. Megállapítom, hogy saját szavai szerint: olvasgatni mindig szeretett, a multban nagyon sok jó tanügyi dolgot s jól szerkesztett tanügyi lapot olvasott is, azonban ennél tovább csak annyiban ment, mint az emberek nagy átlaga; t. i. a mindent lebirálás, lecsepülés határvövéig, de az alkotó nehézség akadályait keresztültörni, tömegek érdekeit vezetni és szolgálni, soha egy alkalommal sem próbálta meg s mint ilyen, mai helyzetünk lehetőségeinek még a kezdő ábécéjét sem ismeri.

Az elcsatolt területek magyar tanítói a kiáltó pusztában tanácstalanul és ezer oldalról támadva, sanyargatva állottak és állanak s ha egy ember égő lelkességgel és minden anyagi áldozat meghozatalával próbálja a szétszórt elemeket tömöríteni és a megnyerhetők kivívására összehozni, erő képviselésére megazervezni: akkor akad tanító, aki az erre fordított betűt drágálja, az eredményeket úgy irodalmi nivo, mint a cél elérése tekintetében már a kezdet-kezdetén kicsinynek, erőtelennek tartja. Ő maga nem támogatja az ügyet, de véle szemben égis érő kívánságokat támaszt, mondván a többek között: a magyar iskolák és tanterők ügye nem áll tisztán előttünk sem a felekezeti, sem az állami iskolákban. Taneszközök, naplók, tankönyvek, a magyar- és államnyelv tanulása, jogaink és kötelességeink tisztázása stb.

Csak azon csodálkozunk, hol jár némely embernek a komoly esze, mely magas régiókban kalandozik a képzelet sebesröptű szárnyain, mikor ezen dolgokról sem az ország cultur minisztere, sem a kolozvári cultur államtitkárság, sem az összes érdekelt püspökök, egy megálló mondatot a nemlegességen kívül nem tudnak mondani, sem rendeletekre, sem döntvényekre nem tudnak hivatkozni s így sem politizálással, sem a nélkül ezt a kérdést ma megoldani senki nem tudja s egy bánáti ig. tanító ilyen nagy kérdés meg nem oldásáért hibáztatja: a Tanítók Lapját.

Nem szólunk a többi lehetetlen kívánságairól, összehasonlításairól, csupán annyit, hogy egy vidéki politikai és társadalmi lap, bármilyen gyarlón legyen szerkesztve, ezerszer jobban meg tud élni, mint a tanítók egyetlen, még elsőrendűen szerkesztett szaklapja is. Mert ezt az olvasni szerető emberek mindnyájan megveszik, a tanítók javarésze azonban, mint bánáti kollegánk is, a szaklapunkat csak bírálni szereti, de az előfizetést másra bizza. Egyesek nagyot, egy egész világot akarnának tőle, de alig pár száz ember áll az ügy szolgálására anyagi és szellemi tehetségével sorompóba.

Tudva azonban, hogy a Mindenható sem egy nap alatt teremtette a világot; a tanítói közérdekeket felismerő kartársak buzdító és bátorító soraiból kitarást merítünk, hogy a tanítói közérdekek és a tanügyi szolgálására alapított és nagy áldozatok árán fenntar-

tott lapunk is lassan-lassan kifejlődik és a reá váró kötelességeket elsőrendűen fogja teljesíteni. Különbösen, ha többen lesznek az áldozatra és munkára kész tanítók, mint a lehetetlen kívánságokat támasztó ábrándozók, Mi nem várunk senkitől csodatetteket, sem holdból eljövendő remények teljesülését, hanem itt a földön járva dolgozunk minden erőnkkel és tehetségeinkkel, s várjuk a munkára kész és áldozni tudó tanítókat táborunkba!

## A tanterv magyar fordítása.

VI.

VI. osztály.

a) A román gör. kel. egyház története: A keresztény hit kezdete a román népnél. A román gör. kel. egyház sorsa a népvándorlás korában. A román metropolismus kezdete. Áttérési kísérletek a román gör. kel. egyháznak más felekezetekhez. Rákóczi György és a Kálvin Katekizmus. Joreste Ilyés. István Simon és a Szentírás román nyelven. Brankovics kora. Az egyesülés és következményei. Az ősi hit védelmezői: acitui Sofronie és János pápok. Nichitici Gedeon és Adámovics Gerasim. Moga Vazul (A román gör. kel. egyház felszabadulása a szerb egyházi kormányzat alól; Nicoazá Mózes; egyházi kulturális intézmények fejlődése: iskolák, pedagógiumok, szemináriumok, kolostorok). Saguna András, (Saguna Anasztázus). A mai román gör. kel. egyház alkotmánya és szervező alapszabálya kiegészítve a magában álló román gör. kel. egyházkerület történetével és Nagy-Románia többi vidéki gör. kel. egyházainak történetével.

b) Ének: mint az V. o.-ban.

c) Liturgia: mint az V. o.-ban.

A nem gör. kel. vallású növendékek az ő egyházi hatóságuk által megállapított analitikus tartervhez alkalmazkodnak.

(Folyt. köv.)

## HIREK.

**Kultur ünnepély.** A marosvásárhelyi Komény Zsigmond irodalmi társaság január hó 22-én Gróf Teleki Sámuel halálának 100. éves évfordulója alkalmából, fényes emlékünnepelet tartott. Teleki Sámuel, aki Mária Terézia után még három uralkodó alatt szolgált, mint erdélyi kancellár, 1801-ben 40,000 kötetből álló könyvtárt alapított és küldött Bécsből Marosvásárhely és vidéke közönsége használatára. A gyönyörű városháza nagytermében, előkelő közönség jelenlétében tartott irodalmi ünnepélyen elnöki megnyitót mondott: Dr. Dékányi Kálmán ref. koll. tanár; emlékbeszédet: Gulyás Károly tanár és ünnepi ódáját szavalta: Szász Károly. A hitbizományképen öröklandó könyvtár jelenlegi tulajdonosa Gróf Teleki Károly, aki elődeihez ha-

sonlóan: nagy tiszteletben tartja a nagy értékű kultur örökséget, azonban azt tovább nem fejlesztették s így, jelenleg csak, mint historiai tudománytár bir értékkel. A Teleki-tékhöz hasonló nagy könyvtárakat alapítottak: Batthyanyi J. gróf (1781.), Br. Bruchenthal, Fesetich (1797.) és Gróf Széchenyi Ferenc. (1802.)

**Az iskolai közös imát** Bécsben, az 1922-ik év január hó 1-ével, a tanítógyűlés határozatából folyólag, eltörölték. Bármennyire hivi vagyunk a liberalizmusnak, de a közös kapocsnak, az imának kiküszöbölését nem helyeseljük.

**As udvarhelymegyei tanfelügyelő 2444—**1921. sz. rendeletével a Tanítók Lapját az iskoláknak való megrendelésre ajánlja, mondván: Az Odorheiuen megjelenő »Tanítók Lapja« hivatva van a tanítók önképzését és működésükben való tájékozódást előmozdítani; valamint egy egységes tanítói közszellemet teremteni. Ezen fontosságánál fogva megrendelésre a legmelegebben ajánlom és hogy egy iskola könyvtárából se hiányozzék, célszerűnek vélem, hogy a tanfolyam az év folyamán rendezett előadások jövedelméből, egy példányt, az iskola részére szerezzon meg és évenként bekötve a tanítói könyvtárba helyezze el.

**Pallós Albert**

nyug. polg. isk. igazgató, a

Tanítók Leányotthona megteremtője és mindvégig intéző gondnoka e hó 5-én meghalt Kolozsváron. Érdekemben gazdag tanítói mult állott mögötte, aki előtt a tanítók jótékony intézményei tisztelettel és köszönettel hajtják meg az elismerés zászlóját. Nyugodjék békével!

**Tanítók a politikában.** Az Erdélyi Általános Tanítóegyesület választmánya e hó 5-én értekezletet tartott, a tanítóknak a küszöbön levő választásokon követendő magatartásuk megállapítása érdekében. A hozott határozat alapján a kormányzó liberális párttal tárgyalásokat vettek fel és ennek eredményeül ígéretet nyertek: az iskolák államosítása, a fizetések egyforma mérték szerinti megállapítása tekintetében; továbbá 16 képviselői és 2 szenatori mandátum elnyerésében való támogatásra. Így a tanító képviselőjelöltek is felveszik a választási küzdelmet. Az értekezlet Udvarhely-, Csik- és Háromszékvármegyékbe magyar tanító képviselőjelölteket nevezett meg.

**Tanító urak figyelmébe!** Újból kaphatók: Az állam magy. tannyelvű elemi iskolák részére I., II., III. és IV. oszt. olvasókönyv. Felekezete iskolák részére: I., II. és III. oszt. engedélyezett olvasókönyv. Európa, Románia térképe. Románia Földrajza és Történelme. Román-magyar szövegű rendtartási naplók és régebbi Értesítő könyvecskék. — Odorheiu-Székelyudvarhely. Tisztelettel: Z. Székely János könyvkereskedése.

## TANÁCSADÓ.

**További teendő.** Önmaga iránti, elmuszthatatlan kötelessége mindenik nem áll. tanítónak: számbavenni 1918 december hó 31-én és az ezen időponttól esedékes összes hátrálékos járandóságait, még pedig úgy, hogy feltünteteti évenkénti kimutatással az egész beveendőségét, utánna a már felvett járandóságokat és harmadik rovatba marad a hátrálékban levő követelés.

Ha nem is érvényesíti ezen követelését most, de legalább tisztában van vele, mire számíthat és ha attól esetleg eláll, minő összegről fog lemondani, vagy ha véletlenségből elhalna, mekkora hátráléki követelést igényelhet árván maradó családja.

A fizetési hátrálékok érvényesítésének módozatait, számszerű tételeit hoztuk, kinek-kinek tapintatos és helyes eljárásától függ azoknak simán és megegyezés alapján a saját javára való felhasználása. Mindenesetre többet ér egy araszos békesség, mint egy kilométeres háboru, de csak úgy, ha a tanító saját érdekeit és követeléseit nem áldozza fel: semmiféle beállítások előtt.

## Szerkesztői Üzenetek.

**J. J. Firtosváralka.** Mi a lapot innen a megadott címekre pontosan expedáljuk. A lap itt-ott való elkalodásának okai nem vagyunk. Kérjük a község: világosan megjelölt román és magyar nevét. A kimaradó lapszámot utánpótoljuk.

**Ca. G. Csikszentkirály.** A küldött előfizetés beérkezett. Elismeréseért és a T. L. érdekében való agitatívóért hálás köszönet. Akik néznek és világosan akarnak látni, észrevehetik, hogy a tanítóikarnak önmagában, szervezetségében van a legnagyobb ereje és jövője.

**K. J. Szászváryán.** A lévitákról írott cikkét közlelbi számunkban hozni fogjuk. Meleg üdvözlöt.

**M. J. Targu-Jia.** Nagyon köszönjük figyelmét, hogy a Regáltól is felkeresik lapunkat s a magyar nyelvű iskolák tanítói érdekében jó indulattal vannak. A figyelem, előzékenység csak rokonszenven vált ki, amit nagyon sokan tapasztaltunk a mult nyári tanfolyamok alatt is: sok finom lelkű, jó indulatu előadó tanár részéről. Az előzőleg küldött 2 cikkből csak egyiket kaptuk meg, de, mert annak tárgyával már előbb foglalkoztunk, félretettük. Kérjük ügyeink felkarolását. Szives üdvözlöt!

**F. L. Színerváralka.** A ref. tanítók szervezkedésére vonatkozó felhívását készséggel közöljük, azon kívánságának azonban, hogy e lapszámot a csatolt területeken működő: ref., róm. kath., gör. kath., ág ev. és unitár. felekezeti tanítók mindenikének megküldjük — sajnos — anyagi okok miatt, nem tehetünk eleget. De akik e lapszamból kérni fognak: címükre azonnal megküldjük.

**Ca. G. Bánkfalva.** A lapot a küldött címre kiigazitottuk. Sajnos, de van áll. tanító, még pedig sokkal több, aki nem rendeli meg a lapot, mint, aki arra előfizet. Azt tartják: jobb a kész eredményeket élvezni, mint annak kialakításában is résztvenni.

**E. G. Köpec.** A lapot címére megindítottuk, az eddig megjelent számokat elküldöttük. Az Erdélyi Általános Tanítóegyesületbe (ez a helyes címe) a nyert információk és a létrejött megállapodások szerint a megszervezendő vármegyei tanítóegyesület útján fogunk belépni. Ezt szervezzék meg a közlelndő alapszabályok szerint vármegyéjükben is.

**Nostrifikáló vizgára** való előkészüléshez Szabó J.—Kovácsné »Tanfolyam Jegyzetek« könyvet keresnek többen. Akik e könyvüket eladják, kérjük szerkesztőségünket értesíteni, hogy a könyv keresőit eladókhöz irányítsuk.